

Тема. Розпад багатонаціональних імперій і утворення нових незалежних держав у Європі

План.

1. Генуезька конференція 1922 р. Договір у Рапалло
2. Становлення нової системи європейської безпеки
3. Діяльність Ліги Націй у 20-ті роки. Нестабільності у світі

Література

1. Полянський П.Б. «Всесвітня історія» 1914-1939. Підручник для 10 кл.- К.: «Генеза», 2002 – 289 с.;
2. Воронявський О.В. «Всесвітня історія»: Наочний довідник / О.В. Воронявський, Н.Л. Міщенко. – Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 128 с.
3. <http://ukrmap.su/uk-uh5> - Всесвітня історія

1. Підписання мирних договорів незалежно від їхніх вад і врегулювання основних протиріч між державами-переможницями сприяли стабілізації міжнародних відносин. У 20-х рр. було здійснено низку заходів для виправлення хиб Версальсько-Вашингтонської системи. Однією зі слабкостей цієї системи було виключення з неї Росії

Генуезька конференція (м. Генуя, Італія.) - проходила з 10 квітні по 19 травня 1922 року. В ній брали участь 29 держав. Це була перша найбільш представницька міжнародна конференція, де приймали участь країни Четверного союзу(Німеччини, АвстроУгорщини, Туреччині й Болгарії) та Росія.

Головною проблемою обговорення була проблема економічних зв'язків та проблема повернення російських боргів. США не приймали участь в цій конференції.

а) вимоги до Росії:

- ✓ Сплатити борги попередніх російських урядів (майже 18,5 млрд. золотих рублів);
- ✓ Повернути або відшкодувати вартість націоналізованих іноземних підприємств у Росії;
- ✓ Ліквідувати монополію на зовнішню торгівлю.

б) вимоги Росії :

✓ Відшкодувати збитки, завдані інтервенцією Антанти в роки громадянської війни в Росії (39 млрд. золотих рублів),

✓ Надання Росії економічної допомоги і вигідних кредитів,

✓ Підписання з Росією вигідних торговельних угод.

Конференція не змогла прийняти вагомого документа, було вирішено продовжити її роботу в Гаазі – але й Гаазька конференція не принесла позитивних результатів.

Під час конференції Росія уклала Рапальський договір з Німеччиною 16 квітня 1922 року, який передбачав відновлення дипломатичних і консульських відносин між обома країнами, що було ударом по ізоляції радянської Росії й Німеччини. Це було перше юридичне визнання радянської Росії.

Було проведено ряд таємних переговорів щодо військового співробітництва. В Росії почали діяти німецькі військові навчальні центри та почалося будівництво змішаних радянсько-німецьких оборонних підприємств. У ті роки таємне військово-технічне співробітництво з Німеччиною здійснювали США, Японія, Італія та деякі інші країни. Рапальський договір зіграв не на користь країн Антанти, так як вони мали намір використати Німеччину проти радянської держави.

Рурська криза - до кризової ситуації призвела проблема виплати репарацій Франції Німеччиною. На цей час Німеччина вже сплатила частину репарацій Франції і вимагала мораторію на 2-4 роки, так як була в важкому економічному положенні. Уряд Франції відмовився від будь-яких поступок й в січні 1923 року Франція окупувала Рур з метою змусити Німеччину сплачувати репарації.

США й Англія зайняли очікувальну позицію. Радянський Союз в сою чергу забезпечив Німеччину необхідною продовольчою допомогою.

США та Англія в кінцевому випадку вирішили втрутитися задля порятунку Європи від катастрофи. В результаті з'явилися «план Дауеса» та «план Юнга».

Американський банкір Дауес на Лондонській конференції, яка тривала з 16 липня по 16 серпня 1924 року представив план (**«план Дауеса»**), який містив такі положення:

✓ Загальна сума і термін репарацій не визначалися. Репарації здійснювалися шляхом річних виплат з 1 млрд. марок до 2,5 млрд. марок (з 1924 – 1929рр.)

✓ Джерела репарацій – відрахування з бюджету за рахунок непрямих податків (на пиво, спиртні напої, тютюн та інше), транспортного податку, відрахувань від прибутків промисловості.

✓ Репараційна комісія на чолі з французьким керівником ліквідовувалася і встановлювався новий орган, першою головою якого був американський банкір.

✓ Надання Німеччині кредитів для відновлення важкої промисловості

✓ Передбачалося, що збут своєї продукції Німеччина буде здійснювати Радянському Союзові, щоб не конкурувати з державами Антанти.

✓ Виведення через рік французьких окупаційних військ з території Руру.

У цілому виконання «плану Дауеса» дало позитивні результати - до Німеччини прийшов іноземний (американський) капітал, сума якого перевищувала репарації; виплативши 7,5 млрд. марок репарацій, Німеччина отримала позик на 21 млрд. 1929 р. Цей план було замінено «планом Юнга».

«План Юнга». Удруге німці повірили у кращі часи в результаті реалізації «плану Юнга» (1929), названого на честь голови комітету експертів з репараційної проблеми Ліги Націй американця Оуена Юнга. Головна ідея плану полягала в зменшенні загального розміру німецьких репарацій. Проект плану було схвалено на Гаазькій міжнародній конференції.

Умови «плану Юнга»

- загальний розмір репарацій з Німеччини (майже 114 млрд. марок),
- упродовж 37 років Німеччина щороку сплачує близько 2 млрд. марок,
- репарації сплачуються Німеччиною винятково за рахунок надходжень до її бюджету та прибутків залізниць,
- відрахування від прибутків промисловості скасовуються,

- фінансовий контроль і контроль над економікою Німеччини скасовується.

2. Невдача Франції у рурському конфлікті змістила акценти в її зовнішній політиці. На передній план вийшла ідея історичного примирення з новою Німеччиною. У жовтні 1925 р. відбулася Локарнська конференція, яка встановила нову систему європейської безпеки. Основою нової системи європейської безпеки став Рейнський гарантійний пакт, згідно з яким Франція, Німеччина та Бельгія брали на себе зобов'язання поважати існуючі кордони і не нападати одна на одну. Це було перше визнання Німеччини як рівноправного партнера. Франція підписала також договір із Польщею та Чехо-Словаччиною, в якому містилося зобов'язання, що Франція надасть їм допомогу в разі агресії Німеччини. Але дії Франції ставились у залежність від рішення Ліги Націй. У 1926 р. Німеччину було прийнято до Ліги Націй; ставши постійним членом Ради, вона отримала статус великої держави, а Великобританія зробилася головним арбітром.

У 20-х рр. було зроблено значний крок у розвитку міжнародного права. Вперше широко і на міжнародному рівні обговорювалась проблема роззброєння. У 1925 р. було підписано Женевську конвенцію про заборону використання хімічної зброї, від якої в роки Першої світової війни постраждало близько 1 млн. осіб. Також було підписано конвенції про заборону використання варварських систем зброї, та про права військовополонених. Єдина європейська держава, що не підписала ці конвенції, був Радянський Союз. Поряд з установами відносної стабільності в Європі загострилися стосунки з Радянським Союзом.

3. На Лігу Націй покладалися великі сподівання у справі становлення нової системи міжнародних відносин після Першої світової війни.

Статут ЛН вступив у силу 10 січня 1920 р. Вже 16 січня у Парижі відбулося перше засідання Ради ЛН, а 15 листопада в Женеві. Вже з перших днів своєї роботи ЛН стала втрачати свій авторитет. Важливим напрямом діяльності ЛН став процес роззброєння. Свою діяльність у цьому напрямі ЛН розпочала зі створення комісії з інспекції воєнних витрат Республіки Сан-Маріно. Так економічна місія ЛН допомогла Австрії справитись з тяжкими економічними проблемами після Першої світової війни. ЛН провела масштабну акцію по репатріації військовополонених з Росії. В той же час відмовила у допомозі радянській Росії під час голоду 1921-1923 рр.

Попри відносну стабільність у міжнародних відносинах зберігалися вогнища напруженості. Значну роль у запобіганні збройних конфліктів відігравала Ліга Націй.

Радянський Союз і лідери комуністичних партій не полишали сподівань розпалити вогнище світової революції.

З відмовою США вступити до Ліги Націй у Раді залишилися ті країни, які отримали мандат на управління і до того ж мали найбільші колоніальні володіння (Франція, Англія, Бельгія, Японія), через що опіка з боку Ліги Націй виявилася формальністю. Це додатково продемонструвало народам колоній схильність великих держав до збереження колоніалізму, що викликало піднесення антиколоніального руху напередодні Другої світової війни.